

לגרום עניין: מחקר איכותני של התפתחות זהות מדעית לטינית

נשים לטיניות תת-מיוצגות באופן משמעותי בתחומים הקשורים למדע ולהנדסה. נתון זה קשור להתעניינות הנמוכה במדע בקרב בני נוער לטיניים ולהערכה עצמית נמוכה בהתייחס לקריירה מדעית, בהשוואה לגברים ולנשים לבנים ושחורים. על רקע מצב זה ננסה לבחון את התהליך של כינון זהות מדעית בקרב צעירות לטיניות, שכן בוחרות להמשיך במסלול מדעי לאחר בית הספר. זהות מקצועית-תעסוקתית מתפתחת בקרב בני הנוער במקביל לפיתוח מגוון זהויות חברתיות אחרות, כולל זהות אתנית ומגדרית. מחקרים מצביעים על הדרכים השונות להתמודד עם הקונפליקט בין זהויות שונות, כגון הזהות התעסוקתית מול הזהות המגדרית. חלק מהאנשים מעדיפים באופן קבוע זהות אחת על פני האחרת, אולם אסטרטגיה הסתגלותית יותר היא לדעת לעבור מזהות אחת לשנייה ולאמץ את הזהות התואמת להקשר הנוכחי.

מחקרים מעטים בחנו את התהליך של פיתוח זהות מדעית בקרב נערות לטיניות בארצות הברית, כאשר מרביתם נשענים על תיאוריית קריירה סוציו-קוגניטיבית. תיאוריה זו מסתמכת על הגישה הקונסטרוקטיביסטית ורואה בבני הנוער סוכנים המפתחים את האינטרסים שלהם ואת ההקשר החברתי כגורמים התומכים בהם וחוסמים אותם בפני יישום יעדיהם. תיאוריה סוציו-קוגניטיבית מדגישה את ההשפעה של מאפיינים אישיים, במיוחד תפיסות של יעילות עצמית, על ההתפתחות האישית בתחום הקריירה. מחקרים שהתבססו על תפיסה זו ובחנו את התהליך של כינון הזהות המדעית בקרב בנות נוער לטיניות, מצאו קשר בין יעילות עצמית ממוקדות מטרה לבין אינטרסים מגדריים ולא מסורתיים בתחום הקריירה. עם זאת, התברר, כי הגורמים הקשורים לפיתוח יעילות עצמית, כמו אקולטורציה, מגמות פמיניסטיות ומודעות למחסומים, מנבאים טוב יותר אימוץ מסלולי קריירה מסורתיים. ממצאים אלה מראים, כי בפיתוח קריירה יש לקחת בחשבון גם את המשתנים החברתיים ולא רק את המשתנים האישיים.

המחקר הנוכחי מאמץ את הפרדיגמה של אקולוגיה תרבותית, הרואה בתרבות מכלול חוויות יום-יומיות המשפיעות על ערכים, קשרים ונורמות חברתיות. דגם זה מדגיש את הקשר בין הסביבה והחוויות המעשיות לבין גורמים פנים-אישיותיים, קוגניטיביים ורגשיים. התנהגות ייחודית נתפסת כהמשך של הזהות התרבותית ופועל יוצא של ההבנה התרבותית של העולם. יישום תפיסות של אקולוגיה תרבותית במחקר של פיתוח מיומנויות התפתחותיות של ילדים מקבוצות מיעוט מלמד על התפקיד המכריע של מערכות ריבוד (סטרטיפיקציה) חברתית. נטען, כי מיומנויות התפתחותיות נוצרות מתוך מכלול ההשפעות של שלושת הגורמים: מאפייני הילד, רכיבים משפחתיים ורכיבים חברתיים. תרבות אדפטיבית מפתחת תגובת נגד למנגנוני ריבוד חברתית ומקדמת כינון זהות אתנית חזקה, המסייעת לקיים קהילות תחת לחץ חזק מצד התרבות הדומיננטית. מקומות המפגש החברתי מקדמים או מכשילים את פיתוח המסוגלות ההתפתחותית

התקציר מבוסס על המאמר:

Jackson, K.M., & Suizzo, M.A. (2015). Sparking an interest: A qualitative study of Latina science identity development. *Journal of Latina/o Psychology*, 3(2), 03-120.

בהתאם למידת ההתאמה בין יעדי המקום, הילד והמשפחה. האקולוגיה התרבותית מאפשרת להרחיב את שדה המחקר של פיתוח הזהות המדעית בקרב נערות לטיניות ולבחון לעומק לא רק את מאפייניהן האישיים, אלא את מכלול ההשפעות המשפחתיות והחברתיות.

מחקרים קודמים מאפשרים לזהות את הגורמים הסביבתיים הבאים, הפועלים על הנערות הלטיניות במה שקשור לפיתוח קריירה:

- רכיבים משפחתיים: בנים ובנות במשפחות לטיניות עוברים מסלולי סוציאליזציה שונים. מרבית ההורים מצפים מבנים להמשיך בלימודים במכללה, אך לא כך מבנות. בנים בדרך כלל זוכים ליותר חופש מחוץ לבית. אידיאולוגיה של משפחתיות, דהיינו הכרה במחויבות למשפחה ויכולת קרובי המשפחה לסמוך זה על זה, מהווה גורם חשוב שעשוי להשפיע על כינון הזהות התעסוקתית. תפיסה זו גורמת לצעירים לטיניים רבים לבחור במוסד הלימודים ובמקום העבודה קרוב למגורי המשפחה. כמו כן, נערות לטיניות, הדוגלות בערכי המשפחתיות, נוטות פחות לבחור בקריירה של מדע, משום שעיסוק בתחומים אלה נתפס כלא מסתדר בקלות עם התפקידים הנשיים בתוך המשפחה.
- רכיבים חברתיים: בתי ספר מהווים אתרי סוציאליזציה חשובים. מחקרים מצביעים על החשיבות הגדולה של חוויות בית ספריות וקשרים עם מורים עבור התעוררות אינטרס למדע ופיתוח זהות תעסוקתית. אולם, תלמידים לטיניים רבים נתקלים בהפליה שיטתית במרחב הבית ספרי. תלמידים מקבוצות מיעוט וממשפחות מוחלשות הולכים לבתי הספר שבהם רמת ההוראה נמוכה וזוכים לפחות הזדמנויות להמשיך לימודים בתחומים המדעיים. מחקרים מעטים בלבד בחנו את מכלול ההשפעות של משפחה ובית ספר על פיתוח הקריירה של צעירים לטיניים. נמצא, כי שילוב בין הורים ומורים תומכים במסגרת החינוכית חיוני להתמודדות מוצלחת עם המחסומים הקיימים בפני תכניות לבניית קריירה ולימודים בתחומים לא מסורתיים.

במחקר הנוכחי השתתפו צעירות לטיניות, שבחרו ללמוד באוניברסיטה את המקצועות הקשורים לתחומים של מתמטיקה, מדע, טכנולוגיה או הנדסה (STEM). המחקר זיהה שמונה גורמים עיקריים שהשפיעו על רצונן לבחור בקריירה בתחומים אלה ועל כינון הזהות התעסוקתית שלהן:

- הסביבה הביתית:
  - ציפיות גבוהות מצד ההורים.
  - עידוד החשיבה האקדמית ויצירת הזדמנויות לפיתוח חשיבה (כגון ביקורים משפחתיים בספריות ובמוזיאונים, רכישת ספרים ומשחקי מדע).
  - דמות חיקוי בקרב המשפחה.
- השפעת המורים: צעירות רבות ציינו, כי הושפעו באופן משמעותי מהמורים למדעים או למתמטיקה. השפעת המורים באה לידי ביטוי בכמה דרכים:
  - קידום האינטרס למדע.
  - דיונים על תכנון קריירה ומגוון אפשרויות לימודיות.
- חוויות בית ספריות: ביקורים במוזיאונים ובקמפוסים של מכללות.

- גורמים סביבתיים: בראש ובראשונה מדובר בקהילות שבהן גדלו הסטודנטיות וברשת הקשרים בתוכה.
- תקשורת, כגון השפעת תכניות וסדרות טלוויזיה.
- פעילות אינטלקטואלית מאתגרת וכתוצאה מכך, העלאת ההערכה העצמית.
- מעורבות רגשית: הסטודנטיות תיארו היבטים מסוימים של מדע ופעילויות מדעיות במונחים אמוציונאליים, כמעוררים בהן רגשות חיוביים.
- תכנון קריירה. הסטודנטיות ראו בקריירה בתחום המתמטיקה והמדעים בחירה טובה כדרך ליציבות כלכלית ולמעמד בחברה. בהקשר זה, הן ציינו את המחויבות לתמוך במשפחה ולקדם את הקהילה ממנה הן באו.

המחקר שבוצע מתוך התייחסות לאקולוגיה תרבותית מאפשר לקבוע, כי פיתוח זהויות רבות ויכולת אימוץ זהויות שונות, בהתאם להקשר, מהווים מסוגלות בסיסית של צעירות לטיניות, בעלות אינטרס מפותח למדע. ראינו כי סטודנטיות למדע מקרב משפחות לטיניות מפתחות כלים, המאפשרים להן לקיים זהויות מרובות ולהפוך את שילוב הזהויות ליתרון - מאפיין ייחודי שמקנה להן כוח והזדמנויות חדשות.

בנוסף, במהלך המחקר נצפתה תופעה של טשטוש גבולות בין-תרבותיים. מרבית הסטודנטיות שהשתתפו במחקר זכו לתמיכה מעצימה מהוריהן ומבני משפחה אחרים, על אף שבחירתן מנוגדת לסטריאוטיפים מגדריים מסורתיים. עידוד מצד המשפחה מעניק תמיכה, אך גם מעורר את תחושת המחויבות למשפחה, בהתאם לערכי המשפחתיות המאפיינים את הקהילה הלטינית. משפחות רבות מצפות מהסטודנטיות להשתמש בעתיד ביתרונות המעמדיים והכלכליים של המקצוע למען רווחת המשפחה. כך המאפיינים התרבותיים-מסורתיים משתלבים עם דפוסי התרבות האמריקנית.

המחקר מראה, כי פיתוח הזהות המדעית דורש מעורבות רגשית וקשר אמוציונאלי אל המקצוע הנבחר, מעבר לתחושת ההישג. גם מחקרים אחרים הראו, כי רגשות משחקים תפקיד מפתח בנרטיבים על אודות פיתוח קריירה. נמצא גם, כי אינטרס ארוך טווח לתחום מדעי זה או אחר, בדרך כלל מתחיל מהשתתפות בפעילויות מושכות ומעניינות. לכן, חשוב להרחיב את ההזדמנויות של בני נוער להשתתף בפעילויות מדע המעוררות תחושות חיוביות.